

รายงานผลงานเรื่องเต็มการทดลองที่สิ้นสุด ปีงบประมาณ 2562

1. **ชุดโครงการวิจัย** วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตพืชเศรษฐกิจหลักในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
2. **โครงการวิจัย** วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตอ้อย
กิจกรรม พัฒนาและขยายผลเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอ้อยในพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสมเขตอาศัยน้ำฝนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
3. **ชื่อการทดลอง (ภาษาไทย)** พัฒนาและขยายผลเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอ้อยในพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสมเขตอาศัยน้ำฝนจังหวัดร้อยเอ็ด

ชื่อการทดลอง (ภาษาอังกฤษ) Develop and Expand Technology to Increase Sugarcane Production Efficiency In Inappropriate Rice Planting areas Rainfed Zone Roi-Et Province

4. คณะผู้ดำเนินงาน

หัวหน้าการทดลอง : นางสาวสุดารัตน์ โชคแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรร้อยเอ็ด

ผู้ร่วมงาน : นางสาวนาฏญา โสภา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรร้อยเอ็ด
: นางสาวกุหลาบทิพย์ ชาหอมชื่น ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรร้อยเอ็ด
: นายประสิทธิ์ ไชยวัฒน์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรร้อยเอ็ด

5. บทคัดย่อ

การพัฒนาและขยายผลเทคโนโลยีการผลิตอ้อยในพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสมเขตอาศัยน้ำฝนจังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายผลเทคโนโลยีการผลิตอ้อยจากผลงานที่ได้ศึกษาวิจัยที่มีแนวโน้มว่าดี และเกษตรกรยอมรับ ได้แก่ เรื่องพันธุ์อ้อย การทดสอบการจัดการดินปุ๋ยการผลิตอ้อย การจัดการแปลงพันธุ์สะอาด และการป้องกันกำจัดโรคใบขาวอ้อยที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยได้ดำเนินการจัดทำแปลงต้นแบบเพื่อทดสอบขยายผลเทคโนโลยีการผลิตอ้อยและถ่ายทอดสู่เกษตรกร ระหว่างเดือนตุลาคม 2561- กันยายน 2562 ในพื้นที่เป้าหมายอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าอ้อยในแปลงต้นแบบมีผลผลิตเฉลี่ย 17.19 ตันต่อไร่ จำนวนลำเฉลี่ย 12,032 ลำต่อไร่ ความยาวลำเฉลี่ย 287.2 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางลำเฉลี่ย 2.97 เซนติเมตร และคุณภาพความหวาน 20.24 % Brix จากการสำรวจไม่พบโรคใบขาวอ้อยในทั้ง 3 แปลง ในระหว่างการจัดทำแปลงต้นแบบได้ถ่ายทอดผลการศึกษาวิจัยเทคโนโลยีการผลิตอ้อยให้แก่เกษตรกรพื้นที่ใกล้เคียง ณ แปลงเกษตรกรผู้ร่วมดำเนินการ ตำบลโคกสว่าง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด หลังจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีได้ประเมินความพึงพอใจของเกษตรกร ในเทคโนโลยีเรื่องพันธุ์อ้อย การใส่ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน การจัดทำแปลงพันธุ์สะอาดและ

การป้องกันกำจัดโรคใบขาวอ้อย พบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจในเทคโนโลยีเรื่องพันธุ์อ้อยที่เหมาะสม ในระดับมาก ร้อยละ 78 ระดับปานกลาง ร้อยละ 22 และเกษตรกรมีความเห็นว่าอ้อยพันธุ์ขอนแก่น 3 เหมาะสมสำหรับปลูกในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ร้อยละ 76 พันธุ์อุทอง 12 ร้อยละ 13 และพันธุ์ LK-92-11 ร้อยละ 11 เกษตรกรมีความพึงพอใจในเทคโนโลยีเรื่องการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ในระดับมาก ร้อยละ 65 และระดับปานกลาง ร้อยละ 35 และเกษตรกรมีความพึงพอใจในเทคโนโลยีเรื่องการจัดทำแปลงพันธุ์สะอาดและการป้องกันกำจัดโรคใบขาวอ้อย ในระดับมาก ร้อยละ 54 และระดับปานกลาง ร้อยละ 46

ดังนั้นเกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีพื้นที่นาไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวและต้องการปรับเปลี่ยนพื้นที่เป็นอ้อย สามารถนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปประยุกต์ใช้ในการเพิ่มผลผลิตอ้อยได้

คำสำคัญ: ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน พื้นที่นาไม่เหมาะสม โชนนิง

Keywords : Fertilizer application based on soil analysis, The area is not suitable Zoning by Agri-Map

6. คำนำ

อ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย เป็นวัตถุดิบที่นำไปใช้ในอุตสาหกรรมน้ำตาลทรายและอุตสาหกรรมต่อเนื่องชนิดต่างๆ อีกมากมาย และจากนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ผลักดันโครงการการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (zoning by Agri-Map) เพื่อเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวางแผนการผลิต และทำการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับข้อมูลทางกายภาพหรือศักยภาพของพื้นที่ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โดยได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N และ S3) โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ปลูกข้าวและพืชเศรษฐกิจอื่นๆ ให้เกิดการปรับเปลี่ยนการผลิตจากชนิดสินค้าเดิมในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมไปสู่การผลิตสินค้าชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม ซึ่งอ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมให้ชาวนาหันมาปรับเปลี่ยนไร่นาเป็นไร่อ้อย ในปีการผลิต 2560/2561 มีพื้นที่ปลูกอ้อยทั่วประเทศ จำนวน 11,542,550 ไร่ (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาล, 2561) และมีแนวโน้มพื้นที่ปลูกเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนโรงงานน้ำตาลที่เพิ่มขึ้นและจากนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมมาปลูกอ้อย ถึงแม้ว่าการผลิตอ้อยในประเทศไทยมีการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มมากขึ้น แต่ในภาพรวมค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศแล้ว ผลผลิตต่อไร่ไม่ได้เพิ่มขึ้น ผลผลิตเฉลี่ยทั้งประเทศของประเทศไทยในปี 2560 เท่ากับ 11.68 ตันต่อไร่ ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ

จังหวัดร้อยเอ็ด มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 3,461,601 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสม (S3 และ N) 1,677,759 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 48.47 แต่สามารถเปลี่ยนเป็นอ้อยได้ 683,277 ไร่ (<http://agri-map-online.moac.go.th/>, 2563) ปีการผลิต 2560/61 จังหวัดร้อยเอ็ดมีพื้นที่การผลิตอ้อย จำนวน **160,824** ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 11.67 ตันต่อไร่ จากการที่รัฐบาลสนับสนุนโครงการการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (zoning by Agri-Map) ทำให้พื้นที่ปลูกในจังหวัดร้อยเอ็ดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมีการขยายพื้นที่ปลูกอ้อยในเขตพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสม ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีข้อมูลงานวิจัย หรือคำแนะนำในเรื่องพันธุ์และการจัดการดินปุ๋ยที่เหมาะสมสำหรับอ้อยที่ปลูกในสภาพพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าว ปัญหาอีกประการหนึ่งที่สำคัญในขณะนี้เนื่องจากการผลิตอ้อยได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคใบขาวอ้อย ซึ่งสถานการณ์การระบาดของโรคใบขาวของอ้อยกำลังน่าเป็นห่วงและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตอ้อยเพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพการผลิตอ้อยที่เหมาะสมในพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสม เพื่อนำไปใช้เป็นคำแนะนำและถ่ายทอดสู่เกษตรกรในการผลิตอ้อยต่อไป

7. วิธีดำเนินการ

- อุปกรณ์

พันธุ์พืช ได้แก่ อ้อยพันธุ์ขอนแก่น 3 ถั่วลิสงพันธุ์ไทนาน 9

ปุ๋ยเคมี ได้แก่ 46-0-0, 18-46-0, 0-0-60

ปุ๋ยคอก ได้แก่ มูลไก่เกลบ

สารปรับปรุงดิน ได้แก่ โดโลไมต์

วัสดุอื่นๆ : อุปกรณ์บันทึกข้อมูล อุปกรณ์จับพิกัด

- วิธีการ

แผนการทดลองแบบ : ไม่มีแผนการทดลอง

การทดลองนี้ได้นำผลการวิจัยที่ได้ทดสอบเทคโนโลยีการผลิตอ้อยที่มีประสิทธิภาพในพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสมจังหวัดร้อยเอ็ด จากกิจกรรมที่ 1 และกิจกรรมที่ 2 เรื่องของพันธุ์ การจัดการดินปุ๋ยที่เหมาะสม การจัดการแปลงพันธุ์อ้อยสะอาด และการป้องกันกำจัดโรคใบขาวอ้อยที่มีประสิทธิภาพ มาทำการขยายผลเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอ้อยในพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสมในเขตอาศัยน้ำฝนจังหวัดร้อยเอ็ด โดยดำเนินการวิจัยและพัฒนาในพื้นที่เกษตรกรร่วมกับเกษตรกร ในการดำเนินงานประกอบด้วย

1. รวบรวมข้อมูลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการผลิตอ้อยในพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสม เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน การอารักขาอ้อย การจัดการดินปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และคำแนะนำการจัดการแปลงพันธุ์อ้อยสะอาด คุณภาพดี

2. สำรวจและรวบรวมวิธีการและการใช้ปัจจัยการผลิตในรูปแบบของเกษตรกร กลุ่มเอกชนหรือองค์กรอื่นๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบการผลิตอ้อย

3. นำข้อมูลจากข้อ 1- 2 มาประมวลและพิจารณา กำหนดใช้ในรูปแบบหรือระบบ ทำการศึกษาวิจัยตลอดจนเทคโนโลยีการผลิตที่เกี่ยวข้อง

5. ในการพัฒนาและขยายผลในสภาพพื้นที่เกษตรกรร่วมดำเนินการ มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย (Selection of the Target Area) โดยคัดเลือกพื้นที่ที่เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกร มีความต้องการปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวเข้าสู่ระบบการผลิตอ้อย

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์พื้นที่ (Area Analysis) เพื่อนำผลจากการวิเคราะห์ ได้แก่ เงื่อนไข ปัญหา และโอกาสของเกษตรกร และชุมชน นำไปวางแผนในการวิจัยและพัฒนาการผลิตในระบบการผลิตอ้อยต่อไป โดยใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนการวิจัย (Research Planning) เป็นการวางแผนการวิจัยตามประเด็นปัญหาและโอกาสในการพัฒนาจาก การวิเคราะห์พื้นที่ซึ่งเปรียบเทียบระหว่างเทคโนโลยีที่นำไปทดสอบกับวิธีที่เกษตรกรปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการวิจัย (Experimentation) เน้นการดำเนินการทดสอบในพื้นที่เกษตรกรตามขั้นตอนที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้ ขณะดำเนินการวิจัยมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล (Assessment) จะมีการประเมินร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเกษตรกร คณะนักวิจัย เพื่อนำผลที่ได้รับจากการประเมินไปวางแผนงานวิจัยต่อ หรือใช้ในการกำหนดคำแนะนำแก่เกษตรกร และเป็นทางเลือกให้แก่เกษตรกร

การดำเนินงาน ร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในระบบการผลิตอ้อยโรงงาน มีการติดตามประเมินผลระหว่างการดำเนินงานทุกขั้นตอนในการปฏิบัติ พร้อมทั้งบันทึกข้อมูล ในแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติ โดยใช้เกณฑ์การเปรียบเทียบความสามารถในการผลิต ผลตอบแทนทางด้านเศรษฐศาสตร์ และศักยภาพของชุมชนในการดำเนินงาน ในระหว่างการดำเนินงานมีการติดตามประเมินผลทุกขั้นตอน พร้อมทั้งมีการเก็บรวบรวมข้อมูลศัตรูอ้อย และเก็บตัวอย่างดิน ในแหล่งปลูกอ้อยในพื้นที่เป้าหมาย ข้อมูลที่ใช้ประเมินคุณภาพและผลผลิต

ขั้นตอนที่ 6 การขยายในวงกว้าง (Extrapolation / Extension) การทดสอบหลายพื้นที่ โดยนำเทคโนโลยีที่มีแนวโน้มว่าดี และเกษตรกรยอมรับ ไปทดสอบในหลาย ๆ พื้นที่ ซึ่งมีศักยภาพคล้ายคลึงกัน หรือประสบปัญหาคล้ายคลึงกัน โดยมีการเรียนรู้เพิ่มขึ้นนำไปสู่การพัฒนาไปเรื่อย ๆ

ขณะทำการทดลอง แปลงทดลองเป็นแปลงต้นแบบใช้เป็นสถานที่ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระบบการผลิตอ้อยที่เหมาะสมกับพื้นที่ ให้กับเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป

เมื่อสิ้นสุดการทดลองจัดทำคำแนะนำ (recommendation) ของรูปแบบที่เหมาะสม ให้เกษตรกรนำไปเป็นทางเลือกในการผลิต

- เวลาและสถานที่ เริ่มต้น ตุลาคม 2561 สิ้นสุด กันยายน 2562

สถานที่ทำการทดลอง แปลงเกษตรกร อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

8. ผลการทดลองและวิจารณ์

คัดเลือกพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าว และเกษตรกรที่มีความต้องการปรับเปลี่ยนพื้นที่เข้าสู่ระบบการผลิตอ้อย พื้นที่เป้าหมาย คือ อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด คัดเลือกเกษตรกรเป้าหมาย จำนวน 3 รายๆ ละ 2 ไร่ (ตารางที่ 1) เก็บดินวิเคราะห์สมบัติดิน พบว่าดินมี pH เป็นกรดปานกลาง-กรดอ่อน (4.85-6.90) มีปริมาณอินทรีย์วัตถุต่ำ (0.38-0.51%) มีปริมาณไนโตรเจนต่ำ (0.019-0.026%) มีฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ต่อพืชในดินต่ำ (3.62-18.42 mg/kg) มีปริมาณโพแทสเซียมที่แลกเปลี่ยนได้ในดินต่ำ (10.40-49.00 mg/kg) (ตารางที่ 2) ดำเนินการจัดทำแปลงต้นแบบตามกรรมวิธี แบ่งพื้นที่ปลูกออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนที่ 1 ปลูกอ้อยข้าวซ้อสะอาดในพื้นที่ 1 ไร่ ใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินอัตรา 18-6-18 ของ N-P₂O₅-K₂O กก./ไร่ แบ่งใส่ 2 ครั้ง ครั้งแรกรองพื้นพร้อมปลูก และดำเนินการใส่อีกครั้งเมื่ออ้อยอายุ 4 เดือน หรือช่วงที่มีความชื้น พื้นที่ส่วนที่ 2 ปลูกพืชบำรุงดินเพื่อเตรียมที่จะปลูกอ้อยในปีถัดไป นำเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง ไทนาน 9 ปลูกในพื้นที่ 1 ไร่ ใส่ปุ๋ยเคมีเกรด 16-

16-8 อัตรา 35 กก./ไร่ คลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยไรโซเปียม ดำเนินการปลูกพืชในช่วงเดือนธันวาคม 2561- มกราคม 2562 จากนั้นดูแลรักษาตามเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ร่วมดำเนินการ อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

เกษตรกร	ที่อยู่	พิกัดแปลง	วันปลูก
แปลง1	ต.หนองพอก อ.หนองพอก	0409668	14 ธ.ค. 61
นางประไมย์ วิสัยคาร	จ.ร้อยเอ็ด	1801728	
แปลง2	ต.รอบเมือง อ.หนองพอก	0410975	24 ม.ค.62
นายอ่อนตา ทองโชติ	จ.ร้อยเอ็ด	1800806	
แปลง3	ต.โคกสว่าง อ.หนองพอก	0420588	18 ม.ค.62
นายสงวน ชมพูทิพย์	จ.ร้อยเอ็ด	1796200	

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์สมบัติดินในแปลงเกษตรกรร่วมดำเนินการ อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

เกษตรกร	ผลวิเคราะห์สมบัติดิน				
	pH	OM (%)	N (%)	Avai.P (มก./กก.)	Exch.K (มก./กก.)
แปลง1					
นางประไมย์ วิสัยคาร	6.90	0.49	0.025	18.42	23.9
แปลง2					
นายอ่อนตา ทองโชติ	4.78	0.51	0.026	3.62	10.40
แปลง3					
นายสงวน ชมพูทิพย์	4.85	0.38	0.019	17.86	49.00

เก็บข้อมูลการเจริญเติบโตและสำรวจโรคใบขาวของอ้อยในแปลงเมื่ออายุ 3 โดยนับจำนวนกอพบว่า มีจำนวนกอเฉลี่ย 2,096 กอต่อไร่ และมีจำนวนหน่อเฉลี่ย 22,727 หน่อต่อไร่ (ตารางที่ 3) ผลการสำรวจโรคใบขาว ไม่พบโรคใบขาวอ้อยทั้ง 3 แปลง ปฏิบัติดูแลรักษาแปลงอ้อยจนกระทั่งอายุได้ 6 เดือน จึงเก็บข้อมูลการเจริญเติบโต และสำรวจโรคใบขาวอ้อย พบว่าอ้อยอายุ 6 เดือน มีจำนวนกอเฉลี่ย 2,096 กอต่อไร่ และมีจำนวนลำเฉลี่ย 22,727 ลำต่อไร่ ไม่พบโรคใบขาวอ้อยทั้ง 3 แปลง

ตารางที่ 3 การเจริญเติบโตของอ้อยอายุ 3 เดือน ในแปลงเกษตรกรที่ร่วมทดสอบ 3 ราย อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2562

เกษตรกร	จำนวนกอ/ไร่	จำนวนหน่อ/ไร่	% การเกิดโรคใบขาว
นางประไมย์ วิสัยคาร	1,956	33,582	0
นายอ่อนตา ทองโชติ	2,088	17,556	0
นายสงวน ชมพูทิพย์	2,244	17,044	0
เฉลี่ย	2,096	22,727	0

ตารางที่ 4 การเจริญเติบโตของอ้อยอายุ 6 เดือน ในแปลงเกษตรกรที่ร่วมทดสอบ 3 ราย

อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2562

เกษตรกร	จำนวนกอ/ไร่	จำนวนหน่อ/ไร่	% การเกิดโรคใบขาว
นางประไมย์ วิสัยคาร	2,044	18,822	0
นายอ่อนตา ทองโชติ	1,800	12,511	0
นายสงวน ชมพูทิพย์	1,867	11,200	0
เฉลี่ย	1,904	14,178	0

ดำเนินการเก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยอายุ 12 เดือน ในแปลงเกษตรกรที่ร่วมดำเนินการ พบว่ามีผลผลิตเฉลี่ย 17.19 ตันต่อไร่ จำนวนลำเฉลี่ย 12,032 ลำต่อไร่ ความยาวลำเฉลี่ย 287.2 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางลำเฉลี่ย 2.97 เซนติเมตร และคุณภาพความหวาน 20.24 % Brix จากการสำรวจไม่พบโรคใบขาวอ้อยในทั้ง 3 แปลง ท่อนพันธุ์ที่ได้จากแปลงของเกษตรกรที่ร่วมดำเนินการทั้ง 3 แปลง สามารถนำไปเป็นท่อนพันธุ์ได้ จึงนำท่อนพันธุ์อ้อยไปปลูกต่อไปในพื้นที่ส่วนที่ 2 ที่ได้เตรียมพื้นที่ปลูกพืชบำรุงดินไว้

ตารางที่ 5 องค์ประกอบผลผลิต และผลผลิตอ้อยในแปลงเกษตรกรที่ร่วมดำเนินการ

อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2562

เกษตรกร	ความยาวลำเฉลี่ย (ซม.)	เส้นผ่านศูนย์กลางลำเฉลี่ย (ซม.)	จำนวนลำ (ลำ/ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (ตัน/ไร่)	ความหวาน (% Brix)
นางประไมย์	313.4	3.02	13,911	20.61	19.38
นายอ่อนตา	316.0	2.84	11,578	16.02	19.86
นายสงวน	232.3	3.06	10,608	14.95	21.49
เฉลี่ย	287.2	2.97	12,032	17.19	20.24

ในระหว่างการดำเนินงานในแปลงต้นแบบได้ถ่ายทอดผลการศึกษาวิจัยเทคโนโลยีการผลิตอ้อยที่ทำการทดลองในสภาพพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวจังหวัดร้อยเอ็ดให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง ในวันที่ 4 กันยายน 2562 ณ แปลงเกษตรกรผู้ร่วมทดสอบ นายสงวน ชมพูทิพย์ ตำบลโคกสว่าง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีเกษตรกรเข้าร่วมทั้งสิ้น 56 ราย โดยการจัดประชุมรายงาน สรุปผลการดำเนินงาน ถ่ายทอดเทคโนโลยี และเสวนาประเด็นปัญหาในการผลิตอ้อย สรุปผลการดำเนินการทดลองได้ดังนี้

1. จากการศึกษาวิจัยได้ทดสอบพันธุ์อ้อย 3 พันธุ์ ได้แก่ อ้อยพันธุ์ขอนแก่น 3 อุ่ทอง 12 และ LK 92-11 พบว่าในสภาพพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสมในเขตพื้นที่ อำเภอโพธิ์ชัย และอำเภอโพหนอง จังหวัดร้อยเอ็ด ในชุดดิน Ub อุบล พันธุ์ที่ให้ผลผลิตและผลตอบแทนสูงสุด คือ อ้อยพันธุ์อุ่ทอง 12 ส่วนชุดดิน Rn เรณู พันธุ์ที่ให้ผลผลิตและผลตอบแทนสูงสุด คือ อ้อยพันธุ์ขอนแก่น 3
2. การผลิตอ้อยโดยใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ (กรมวิชาการเกษตร, 5253) โดยปลูกอ้อยพันธุ์อุ่ทอง 12 ในอ้อยปลูกและอ้อยต่อให้ผลผลิตสูงกว่าการใส่ปุ๋ยตามวิธีเกษตรกร ร้อยละ 18.3 โดยการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินมีผลผลิตอ้อยปลูกและอ้อยต่อ 1 เฉลี่ย 11.16 ตันต่อไร่ ส่วนวิธีเกษตรกรมีผลผลิตอ้อยปลูกและอ้อยต่อ 1 เฉลี่ย 9.12 ตันต่อไร่

3. การจัดการแปลงพันธุ์อ้อย โดยวิธีการจัดทำแปลงพันธุ์อ้อยสะอาดด้วยวิธีการฆ่าเชื้ออ้อย การจัดการพื้นที่ปลูกด้วยการปลูกพืชตระกูลถั่วหมุนเวียน และการจัดการธาตุอาหารอย่างเหมาะสม เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถลดการเกิดโรคใบขาวอ้อยในพื้นที่ได้

จากการเสวนาประเด็นปัญหาในการผลิตอ้อยของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด คือ 1. ปัญหาการระบาดของโรคใบขาวอ้อยทำให้ผลผลิตต่ำและไม่สามารถไว้ต่อได้ 2. ต้นทุนการเก็บเกี่ยวอ้อยสูง 3. ขาดแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิต 4. สภาพดินเสื่อมโทรม

สรุปผลการประเมินความพึงพอใจหลังจากการประชุมเสวนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตอ้อยตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร เรื่อง พันธุ์อ้อย การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และการจัดทำแปลงพันธุ์สะอาด โดยแบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 4 ระดับ คือ ระดับมาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด พบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจในเทคโนโลยีเรื่องพันธุ์อ้อยที่เหมาะสม ในระดับมาก ร้อยละ 78 ระดับปานกลาง ร้อยละ 22 และเกษตรกรมีความเห็นว่าอ้อยพันธุ์ขอนแก่น 3 เหมาะสมสำหรับปลูกในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ร้อยละ 76 พันธุ์อุทอง 12 ร้อยละ 13 และพันธุ์ LK-92-11 ร้อยละ 11 เกษตรกรมีความพึงพอใจในเทคโนโลยีเรื่องการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ในระดับมาก ร้อยละ 65 และระดับปานกลาง ร้อยละ 35 และเกษตรกรมีความพึงพอใจในเทคโนโลยีเรื่องการจัดทำแปลงพันธุ์สะอาดและการป้องกันกำจัดโรคใบขาวอ้อย ในระดับมาก ร้อยละ 54 และระดับปานกลาง ร้อยละ 46

9. สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาและขยายผลเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอ้อยในพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสมเขตอาศัยน้ำฝนจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการนำผลจากการศึกษาวิจัยในเรื่องการทดสอบพันธุ์อ้อย การจัดการดินปุ๋ย การจัดทำแปลงพันธุ์อ้อยสะอาด และการป้องกันกำจัดโรคใบขาวอ้อย ที่ได้ทดสอบในแปลงเกษตรกรอำเภอโพธิ์ชัย และอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีแนวโน้มว่าดีและเกษตรกรยอมรับ โดยการจัดทำแปลงต้นแบบขยายผลในพื้นที่เกษตรกรและการประชุมเสวนาถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง สรุปคำแนะนำเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่เกษตรกรในการผลิตอ้อย ดังนี้

1. ในชุดดิน Ub อูบล พันธุ์ที่ให้ผลผลิตและผลตอบแทนสูงสุด คือ อ้อยพันธุ์อุทอง 12 ส่วนชุดดิน Rn เรณู พันธุ์ที่ให้ผลผลิตและผลตอบแทนสูงสุด คือ อ้อยพันธุ์ขอนแก่น 3

2. การผลิตอ้อยโดยใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์โดยปลูกอ้อยพันธุ์อุทอง 12 ในอ้อยปลูกและอ้อยต่อ 1 ให้ผลผลิตสูงกว่าการใส่ปุ๋ยตามวิธีเกษตรกร ร้อยละ 18.3

3. การจัดทำแปลงพันธุ์อ้อยสะอาด (รังสี และคณะ, 2552) ด้วยวิธีการแช่ท่อนพันธุ์ในน้ำร้อน การฆ่าเชื้ออ้อย การจัดการพื้นที่ปลูกด้วยการปลูกพืชตระกูลถั่วหมุนเวียน และการจัดการธาตุอาหารอย่างเหมาะสม เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถลดการเกิดโรคใบขาวอ้อยในพื้นที่ได้

ดังนั้นเกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีพื้นที่นาไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวและต้องการปรับเปลี่ยนพื้นที่เป็นอ้อย สามารถนำผลการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเพิ่มผลผลิตอ้อยได้

10. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการทดลองได้จัดทำคำแนะนำการผลิตอ้อยในพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสมเขตอาศัยน้ำฝนจังหวัด ร้อยเอ็ด และถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอนามน จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2562 ณ แปลงเกษตรกรผู้ร่วมทดสอบ นายสงวน ชมพูทิพย์ ตำบลโคกสว่าง อำเภอนามน จังหวัดร้อยเอ็ด มี เกษตรกรเข้าร่วมทั้งสิ้น 56 ราย

11. คำขอบคุณ (ถ้ามี)

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรผู้ร่วมดำเนินงานวิจัยที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ขอขอบคุณเกษตรกร อำเภอนามน และอำเภอนามน จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน รวมทั้งขอขอบคุณทีมงาน และเพื่อนร่วมงานของศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรร้อยเอ็ดทุกท่าน ที่มีส่วนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

12. เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. 2553. คำแนะนำการใช้ปุ๋ยกับพืชเศรษฐกิจ. กลุ่มวิจัยปฐพีวิทยา กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรุงเทพฯ. 122 หน้า

รังษี เจริญสถาพร อมรรักษ์ คิดใจเดียว ดารารัตน์ มณีจันทร์ และ ธรรมรัตน์ ทองมี. 2552. การกำจัดเชื้อโรคใบขาวในท่อนพันธุ์อ้อยโดยใช้ความร้อน ความเย็นและสารโคโตซาน. น. 97-108. ใน: รายงานผลงานวิจัย กลุ่มวิชาการ และกลุ่มเศรษฐกิจประจำปี 2552. สถาบันวิจัยพืชไร่ กรมวิชาการเกษตร

รังษี เจริญสถาพร อมรรักษ์ คิดใจเดียว ดารารัตน์ มณีจันทร์. 2556. คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่เรื่อง “โรคใบขาว”. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร กรุงเทพฯ. 39 หน้า

สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาล. 2561. รายงานพื้นที่ปลูกอ้อยปีการผลิต 2559/60. กลุ่มวิชาการและสารสนเทศอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทราย, สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาล.

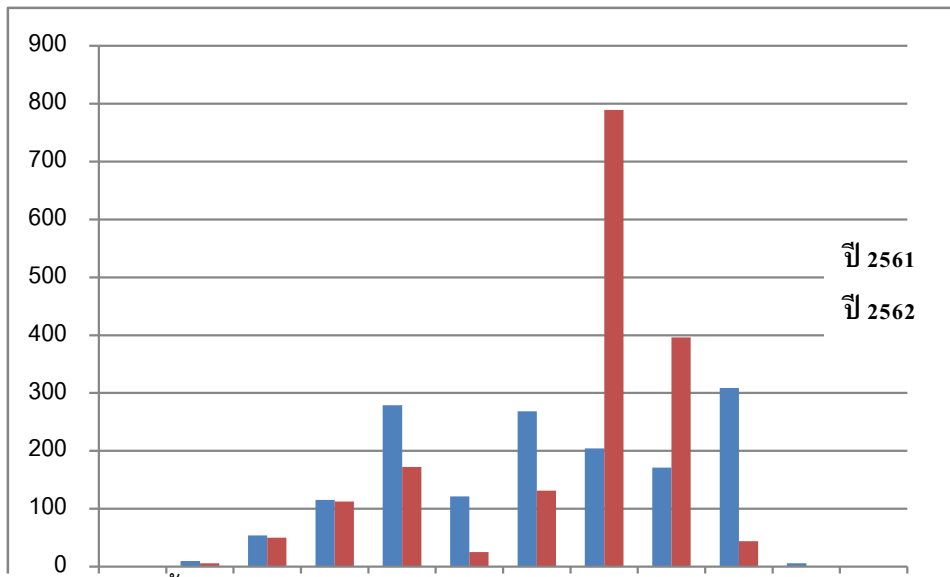
13. ภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่ 1 ความพึงพอใจในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตอ้อยตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2562

ที่	เทคโนโลยี	ระดับความพึงพอใจ			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	พันธุ์อ้อยที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่	78	22	0	0
2	การใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน	65	35	0	0
3	การจัดทำแปลงพันธุ์อ้อยสะอาด และการป้องกันกำจัดโรคใบขาวอ้อย	54	46	0	0

ตารางภาคผนวกที่ 2 ข้อมูลปริมาณน้ำฝน และจำนวนวันที่ฝนตกรายเดือน ปี 2561-2562 จังหวัดร้อยเอ็ด

เดือน	ปี 2561		ปี 2562	
	ปริมาณน้ำฝน	จำนวนวันที่ตก	ปริมาณน้ำฝน	จำนวนวันที่ตก
มกราคม	0.1	1	0	0
กุมภาพันธ์	9.5	1	5.8	3
มีนาคม	54	6	50	5
เมษายน	115.5	7	112.3	10
พฤษภาคม	278.8	19	172.1	19
มิถุนายน	121.3	14	25	11
กรกฎาคม	268.5	20	131.3	15
สิงหาคม	204.5	21	789.2	25
กันยายน	171.1	14	395.9	14
ตุลาคม	309	4	44.1	5
พฤศจิกายน	5.5	4	0	0
ธันวาคม	0.1	1	0	0
รวม	1,537.9	112	1,725.7	107
เฉลี่ย	128.16	9.34	143.8	8.9

ภาพที่ 1 ข้อมูลปริมาณน้ำฝนรายเดือน ปี 2561-2562 จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 2 สภาพแปลงเกษตรกรร่วมดำเนินการ อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 3 การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตอ้อยที่เหมาะสมในสภาพพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว จังหวัดร้อยเอ็ด วันที่ 4 กันยายน 2562 ณ แปลงเกษตรกรผู้ร่วมทดสอบ นายสงวน ชมพูทิพย์ ตำบลโคกสว่าง อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด